

**Vejledning, orientering og underretning af forurettede i straffesager,
udpegning af en kontaktperson for forurettede og vidner mv.**

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Ved anmeldelsen
 - 2.1. Generel vejledning ved anmeldelsen
 - 2.1.1. Beskikkelse af bistandsadvokat
 - 2.1.2. Beskikkelse af en advokat til opgørelse af erstatningskrav
 - 2.1.3. Offererstatningsloven
 - 2.1.3.1. Personskade
 - 2.1.3.2. Tingsskade
 - 2.1.4. Offerrådgivning
 - 2.2. Kontaktperson for forurettede og vidner
 - 2.2.1. Indledning
 - 2.2.2. Sager, hvor der skal udpeges en kontaktperson
 - 2.2.2.1. Sager, hvor der skal udpeges en kontaktperson for forurettede
 - 2.2.2.2. Sager, hvor der skal udpeges en kontaktperson for et vidne, der ikke er forurettet
 - 2.2.3. Tidspunktet for udpegning af en kontaktperson
 - 2.2.4. Kontaktpersonen og dennes opgaver
3. Vejledning til forurettede under sagens efterforskning og videre behandling
 - 3.1. Orientering til forurettede om sagens forløb
 - 3.2. Underretning af forurettede om afvisning af anmeldelse, indstilling af efterforskningen, påtaleopgivelse og tiltalefrafald
 - 3.3. Underretning af forurettede om tiltalerejsning eller retsmødeanmodning med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag
 - 3.4. Underretning af forurettede om tid og sted for hovedforhandlingen mv.
 - 3.5. Underretning af forurettede om dommen
 - 3.6. Underretning af forurettede om anke og genoptagelse
4. Forurettedes og andres møde som vidne i retten

- 4.1. Underretning af retten ved behov for særlig hensyntagen til et vidne
- 4.2. (Forhånds)afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud mv.
5. Underretning af de sociale myndigheder ved afhøring af vidner under 15 år
6. Ikrafttræden samt ophævelse af tidligere udsendte retningslinjer

Bilag:

Bilag 1: Bekendtgørelse om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og orientere forurettede i straffesager og til at udpege en kontaktperson for forurettede

Bilag 2: Pjecen ”Har du været udsat for en forbrydelse?”

1. Indledning

Denne nye meddelelse erstatter Rigsadvokatmeddelelse nr. 2/2001 om vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af en kontaktperson for vidner.

Meddelelsen udsendes som følge af, at der ved lov nr. 558 af 24. juni 2005 samt lov nr. 517 af 6. juni 2007 om ændring af retsplejeloven på en række punkter er sket en styrkelse af retsstillingen for forurettede i straffesager, herunder i voldtægtssager. Lovændringerne bygger på Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling og Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1485/2006 om forurettedes processuelle retsstilling i straffesager.

Den seneste lovændring er trådt i kraft den 1. juli 2007. Dog gælder en ny regel om vejledning og information til forurettede først fra den 1. oktober 2007.

Der er med virkning fra samme dato af rigsadvokaturen udsendt en bekendtgørelse om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og orientere forurettede i straffesager. Bekendtgørelsen er optrykt som bilag 1 til denne meddelelse. Herudover har rigsadvokaturen udarbejdet skriftligt materiale, der kan udleveres til forurettede i tilknytning til anmeldelsen af et strafbart forhold. Vejledningen findes i bilag 2.

I det følgende redegøres for de gældende regler om vejledning og orientering af forurettede med de ændringer, der følger af de nævnte lovændringer. Meddelelsen er bygget op således, at pligterne beskrives i kronologisk rækkefølge i overensstemmelse med forløbet af en straffesag.

2. Ved anmeldelsen

2.1. Generel vejledning ved anmeldelsen

Rigsadvokaten har efter bemyndigelse fra justitsministeren udsendt en bekendtgørelse om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og orientere forurettede i straffesager (bilag 1 til denne meddelelse). I bekendtgørelsens § 1 er fastsat følgende regel om den vejledning, der skal gives forurettede umiddelbart i tilknytning til anmeldelsen:

§ 1. Politiet eller anklagemyndigheden skal i tilknytning til anmeldelse af en lovovertrædelse eller umiddelbart herefter vejlede forurettede om

- 1) reglerne om beskikkelse af bistandsadvokat, jf. retsplejelovens §§ 741 a og 741 b,
- 2) adgangen til at få påkendt borgerlige krav under straffesagen, jf. retsplejelovens kapitel 89,
- 3) muligheden for at få erstatning og godtgørelse fra staten, jf. lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser,
- 4) muligheden for at få støtte ved en offerrådgivning,
- 5) forurettedes pligter og rettigheder som eventuelt vidne i sagen.

Stk. 2. Vejledning som nævnt i stk. 1 kan gives ved udlevering til forurettede af skriftligt materiale herom.

Stk. 3. Vejledning efter stk. 1 kan helt eller delvis undlades, hvis det på grund af sagens karakter er åbenbart, at forurettede ikke har behov for de nævnte oplysninger.

Stk. 4. Såfremt forurettede anmoder herom, eller de konkrete forhold i sagen taler for det, skal politiet eller anklagemyndigheden i fornødent omfang også vejlede om andre forhold end nævnt i stk. 1, herunder om reglerne om aktindsigt i straffesager, jf. retsplejelovens kapitel 3 a.

Som det fremgår af stk. 2, kan den nævnte vejledning gives ved udlevering af skriftligt materiale til forurettede. Rigsadvokaturen har i den forbindelse udarbejdet en vejledning, der er optrykt som bilag 2, og som kan udleveres til forurettede – eller dennes nære pårørende, jf. bekendtgørelsens § 4.

Vejledning vil som hidtil tillige indledningsvis kunne ske mundtligt. Dette vil navnlig være relevant, hvor forurettede på grund af sin sindstilstand umiddelbart

efter anmeldelsen skønnes at have behov for mundtlig snarere end skriftlig vejledning. I disse tilfælde kan den skriftlige vejledning udleveres til forurettede på et senere tidspunkt.

I øvrigt bemærkes, at Justitsministeriet har udarbejdet en folder, der er specielt rettet til personer, der har været udsat for voldtægt eller et andet seksuelt overgreb, og som skal udleveres til forurettede ved anmeldelsen af sådanne lovovertrædelser.

Som det fremgår af stk. 3 kan vejledning efter stk. 1 helt eller delvis undlades, hvis det på grund af sagens karakter er åbenbart, at forurettede ikke har behov for de nævnte oplysninger. Eksempler herpå kunne være sager vedrørende brugstyveri af cykler eller mindre sager om tyveri, hvor forurettede f.eks. som indehaver af en større butik må formodes at være bekendt med sine rettigheder mv.

I stk. 4 fastslås den almindelige vejledningspligt, der også følger af forvaltningslovens § 7, hvorefter en forvaltningsmyndighed i fornødent omfang skal yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde. Herudover skal politiet eller anklagemyndigheden kun vejlede om andre forhold end nævnt i stk. 1, når de konkrete forhold i sagen taler for det.

Pligten til vejledning efter § 1 gælder også i forhold til forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgang ved døden, jf. bekendtgørelsens § 4.

Udtrykket ”nære pårørende” svarer til det udtryk, der anvendes i retsplejelovens § 41 d og § 1020 e (om henholdsvis aktindsigt og advokatbeskikkelse i straffesager mod politipersonale), og omfatter den eller de familiemedlemmer mv., som har stået forurettede nærmest på tidspunktet for dødsfaldet. En ægtefælle eller samlever må i almindelighed antages at være den person, som har stået forurettede nærmest, således at det vil være tilstrækkeligt alene at underrette ægtefællen eller samleveren. Har forurettede ikke efterladt en ægtefælle eller samlever, beror det på de nærmere konkrete forhold, hvilken eller hvilke personer inden for kredsen af forældre, børn, søskende mv. som kan anses for at have stået forurettede nærmest og dermed er omfattet af udtrykket nære pårørende.

I de følgende afsnit 2.1.1. til 2.1.4. redegøres for de gældende regler på de punkter, der er nævnt i bekendtgørelsens § 1, stk. 1, nr. 1 – 4, med henblik på at den skrift-

lige vejledning kan uddybes mundtligt over for forurettede, hvis der findes anledning hertil.

2.1.1. Beskikkelse af bistandsadvokat

Efter retsplejelovens § 741 b, stk. 1, skal politiet vejlede den forurettede om reglerne om beskikkelse af en advokat.

Det følger af retsplejelovens § 741 a, stk. 2, 1. og 3. pkt., at i sager om overtrædelse af straffelovens § 210, §§ 216 og 217, § 218, stk. 2, § 222, stk. 2, 2. led, eller § 223, stk. 1, samt § 224 eller § 225, jf. de nævnte bestemmelser, skal der ske beskikkelse af en bistandsadvokat for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen, medmindre den pågældende efter at være vejledt om retten til beskikkelse af advokat frabejder sig det.

I sager, der vedrører de lovovertrædelser, der er opregnet i § 741 a, stk. 2, (voldtægtssager og visse sædelighedssager) skal forurettede endvidere gøres bekendt med reglerne om advokatens medvirken, herunder at forurettede skal have lejlighed til at tale med en advokat før politiets afhøring, medmindre den pågældende frabejder sig det.

Den forurettede skal i disse tilfælde endvidere vejledes om, at politiet kun kan afhøre den forurettede uden advokatens tilstedeværelse, hvis den forurettede anmoder om det, men at politiet dog vil kunne stille uopsættelige spørgsmål til forurettede, ligesom nødvendige efterforskningskridt kan finde sted, også før advokaten er kommet til stede.

Efter forarbejderne til bestemmelsen vil politiet således kunne stille uopsættelige spørgsmål til forurettede med henblik på meddelelse af akutte oplysninger af betydning for en umiddelbar bevissikring, f.eks. om tid, sted og signalement mv. Der forudsættes at være tale om oplysninger, der er nødvendige for foretagelsen af efterforskningskridt, som ikke kan opsættes uden risiko for, at øjemedet forspildes. Det kan indebære oplysning om gerningsforløbet, ”udførelsesmåden” mv. med henblik på stillingtagen til om mulige DNA-spor skal sikres. Det kan også dreje sig om oplysninger, der er nødvendige for stillingtagen til, om der foreligger et anholdelsesgrundlag. Der vil således kunne være tale om en udspørgen, der ikke er helt kort. Det forudsættes endvidere, at der – hvis forurettede ønsker det – som supple-

ment til eller i stedet for den indledende samtale kan gennemføres en telefonsamtale mellem forurettede og den advokat, der udpeges.

I sager om overtrædelse af bl.a. straffelovens § 119, § 123, § 218, stk. 1, §§ 219-221, § 222, stk. 1, § 222, stk. 2, 1. led, § 223, stk. 2, samt § 224 eller § 225, jf. de nævnte bestemmelser, § 232, § 237, jf. § 21, §§ 244-246, §§ 249-250, § 252, stk. 2, §§ 260-262 a eller § 288 er advokatbeskikkelse afhængig af, at forurettede fremsætter begæring herom, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 1.

I andre sager har retten mulighed for efter begæring at beskikke en advokat for den forurettede, når særlige omstændigheder taler for det, jf. retsplejelovens § 741 a, stk. 4.

Sådanne særlige omstændigheder kan f.eks. foreligge i visse sager om grovere chikane, hvor forurettede er blevet truet og har været udsat for hærværk eller lignende, eller i visse sager om afpresning efter straffelovens § 281. Desuden kan der helt undtagelsesvis tænkes tilfælde, hvor forurettedes personlige forhold – uanset sagens karakter i øvrigt – i sig selv kan begrunde, at der beskikkes en bistandsadvokat.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, der er indsat ved lov nr. 517 af 6. juni 2007, at det må antages, at bestemmelsen vil få et meget begrænset anvendelsesområde ved siden af retsplejelovens § 995 a, stk. 1, hvorefter retten kan give den forurettede fri proces, hvis det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opførelsen af erstatningskrav, og den forurettede opfylder de økonomiske betingelser efter § 325. Vejledningen om reglerne for beskikkelse af advokat skal gives, inden den forurettede afhøres første gang, og skal gentages i forbindelse med og inden anden afhøring.

Det skal af politirapporten fremgå, at den forurettede har modtaget behørig vejledning. Endvidere skal det fremgå, hvis den forurettede ikke har ønsket en advokat beskikket. Politiet drager omsorg for, at spørgsmål om beskikkelse efter § 741 a indbringes for retten.

Herudover skal politiet vejlede forurettedes efterladte nære pårørende om rettens mulighed for efter retsplejelovens § 741 a, stk. 5, at beskikke en bistandsadvokat for forurettedes nære pårørende, når forurettede er afdød som følge af

forbrydelsen, når særlige hensyn taler for det, og betingelserne i § 741 a, stk. 1-2 eller 4, for at beskikke en bistandsadvokat for den forurettede i øvrigt er opfyldt.

Vejledningspligten gælder efter forarbejderne til bestemmelsen i tilfælde, hvor der er rimeligt grundlag for at antage, at betingelserne for at beskikke en advokat for forurettedes efterladte nære pårørende kan være opfyldt, og følger i øvrigt også af ændringen af § 741 b, stk. 1.

Det fremgår af bestemmelsen, at retten kun kan beskikke en bistandsadvokat for forurettedes nære pårørende, når særlige hensyn taler for det. Det anføres i forarbejderne til bestemmelsen, at det altid vil være en stor belastning for de efterladte at miste en nærstående ved en forbrydelse, men at dette moment ikke i sig selv bør være tilstrækkeligt til at beskikke en bistandsadvokat. Det kræves således, at der herudover foreligger nogle særlige forhold, der taler for beskikkelse. Afgørelsen af, om der foreligger særlige forhold, beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, hvor det navnlig bør indgå, om en pårørende skal vidne under belastende omstændigheder eller i øvrigt i forhold til straffesagen også bortset fra fastsættelsen af et erstatningskrav har et særligt behov for bistand.

Endelig fremgår det af forarbejderne til bestemmelsen, at det må antages, at bestemmelsen vil få et meget begrænset anvendelsesområde ved siden af retsplejelovens § 995 a, stk. 2, hvorefter retten, når omstændighederne taler for det, i sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, kan beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav. Der henvises endvidere til afsnit 2.1.2.

2.1.2. Beskikkelse af en advokat til opgørelse af erstatningskrav

Retten kan beskikke en advokat for den forurettede, når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskrav, og den forurettede opfylder betingelserne for fri proces, jf. retsplejelovens § 995 a, stk. 1.

Bestemmelsen indeholder ikke begrænsninger med hensyn til de former for kriminalitet, der kan begrunde beskikkelse af advokat, men forudsætter, at erstatningskravets art og omfang taler for, at forurettede får bistand til at opgøre kravet.

Den forurettede i sager, der kan give anledning til komplicerede erstatningskrav, bør orienteres om den nævnte mulighed for advokatbistand.

I sager, hvor en person er afgået ved døden som følge af en forbrydelse, kan retten, når omstændighederne taler for det, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå ved opgørelsen af erstatningskrav, selv om betingelserne for fri proces ikke er opfyldt, jf. retsplejelovens § 995 a, stk. 2.

Vejledning om muligheden for advokatbeskikkelse efter denne bestemmelse bør gives til personer, der har mistet en pårørende ved en forbrydelse, og hvor den pågældende kan have krav på forsørgertabserstatning.

2.1.3. Offererstatningsloven

2.1.3.1. Personskade

Ved behandlingen af anmeldelser om straffelovsovertrædelser, der har medført personskade, vejledes skadelidte om muligheden for at opnå erstatning af statskassen efter afgørelse af Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser. Endvidere oplyses det, at det i almindelighed er en betingelse for at få erstatning af statskassen, at der under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægges påstand om erstatning.

Samtidig udleveres et ansøgningsskema til skadelidte, og skadelidte gøres bekendt med, at ansøgningen skal indleveres til den politikreds, hvor anmeldelsen af lovovertrædelsen har fundet sted. Skadelidte skal endvidere oplyses om, at Erstatningsnævnet ikke kan behandle en ansøgning, der er indgivet over 2 år efter, at lovovertrædelsen er begået, medmindre der foreligger særlige grunde.

Er den sag, som begrundet erstatningskravet, fortsat under behandling hos politiet, anklagemyndigheden eller ved domstolene, skal erstatningssøgende gøres bekendt med, at politiet normalt først sender ansøgningen til Erstatningsnævnet ved sagens afslutning.

Erstatningssøgende skal endvidere vejledes om muligheden for at fremsætte anmodning om forskudsvis udbetaling af erstatning, men at en ansøgning herom kun kan forventes imødekommet i særlige tilfælde. Fremsættes der anmodning om for-

skudsvis udbetaling af erstatning, fremsender politiet ansøgningen til Erstatningsnævnet, selv om sagen ikke er færdigbehandlet.

Er gerningsmanden ikke identificeret inden for en måned, indsender politiet ligeledes ansøgningen til Erstatningsnævnet.

Når skadelidte er afgået ved døden, vejledes skadelidtes nære pårørende om ovennævnte regler.

Den ovenfor beskrevne vejledning undlades i sager om uagtsomt manddrab og betydelig legemsskade forvoldt af motorkøretøjer, hvor skaden vil være dækket af skadevolderens ansvarsforsikring.

2.1.3.2. Tingsskade

Efter offererstatningsloven kan der normalt ikke gives erstatning for tingsskade. Loven bestemmer dog, at staten yder erstatning for skade på tøj og andre personlige ejendele, herunder mindre kontantbeløb (normalt maksimalt 1.000 kr.), som skadelidte havde på sig, da personskaden skete. Staten yder dog ikke erstatning, hvis skaden dækkes af en forsikring. Den erstatningssøgende vejledes om muligheden for at søge Erstatningsnævnet om erstatning, idet vedkommende dog samtidig gøres opmærksom på, at kravet ikke kan imødekommes, hvis der er forsikringsdækning.

Anden tingsskade (som følge af f.eks. indbrudstyveri, brugstyveri, brandstiftelse) kan kun erstattes, hvis skaden er sket ved en straffelovsovertrædelse begået af personer, som er tvangstilbæholdt i fængsler eller i institutioner under Kriminalforsorgen.

Det samme gælder personer, der er optaget i døgninstitutioner efter lov om social service, tvangsindlagt på psykiatriske hospitalsafdelinger eller tilsvarende institutioner, eller er under udgang, undvejet eller udeblevet fra sådanne institutioner.

Hvis gerningsmanden falder ind under de nævnte persongrupper, vejledes erstatningssøgende om muligheden for at søge Erstatningsnævnet om erstatning, idet vedkommende dog samtidig gøres opmærksom på, at kravet ikke kan imødekommes, hvis der er forsikringsdækning.

I andre tilfælde er vejledning om tingsskadeerstatning efter offererstatningsloven ikke aktuel.

2.1.4. Offerrådgivning

Der er i alle politikredse etableret en offerrådgivning, der kan tilbyde en personlig samtale og støtte til den, der henvender sig. Offerrådgivningen kan endvidere vejlede om de hjælpeforanstaltninger, der findes af lægelig, psykologisk, social og juridisk karakter, ligesom offerrådgivningen kan være behjælpelig med udfyldelse af skemaer, skadesanmeldelser og lignende.

Rigspolitiet har udsendt en cirkulæreskrivelse af 5. december 2000 om offerrådgivningsordningen, ligesom Justitsministeriet har udsendt cirkulæreskrivelser af 4. juli og 22. december 2006 vedrørende offerrådgivningsordningen.

Det fremgår af disse cirkulæreskrivelser bl.a., at politiet i de relevante tilfælde skal vejlede forurettede i straffesager om mulighederne for at få støtte og vejledning fra offerrådgivningen.

Det fremgår endvidere, at offerrådgivningen ikke kun omfatter volds ofre, men alle ofre for forbrydelser, herunder f.eks. ofre for gaderøveri, ofre for trick- og tasketyveri, ofre for indbrud i beboelser eller fritidshuse samt ofre for blufærdighedskrænkelser og andre, mindre alvorlige sædelighedsforbrydelser. Herudover fremgår det, at offerrådgivningerne endvidere vil kunne yde støtte og vejledning til pårørende til ofre for forbrydelser og ulykker, og at politiet, når det findes relevant, tillige bør vejlede vidner til forbrydelser, og personer, som har været ofre for eller vidner til trafikulykker eller andre former for ulykker, om mulighederne for at få støtte og vejledning fra offerrådgivningerne.

I øvrigt henvises til de nævnte retningslinjer fra Rigspolitiet og Justitsministeriet.

Der er udarbejdet en folder om offerrådgivningen, der i relevante tilfælde bør udleveres af politiet i forbindelse med anmeldelsen af en lovovertrædelse.

2.2. Kontaktperson for forurettede og vidner

2.2.1. Indledning

I forarbejderne til lov nr. 428 af 31. maj 2000 om ændring af retsplejeloven og straffeloven (Varetægtsfængsling i isolation, varetægtsfængsling under domsforhandling, vidnebeskyttelse mv.) omtales en række forslag til en forbedret beskyttelse af vidner, som en arbejdsgruppe under Justitsministeriet fremsatte i en rapport i juni 1998. I denne rapport blev det bl.a. foreslået, at der i de straffesager, hvor det skønnes relevant, udpeges en kontaktperson hos politiet eller anklagemyndigheden, som vidnet kan henvende sig til. Ordningen skal lette kommunikationen mellem politiet/anklagemyndigheden og vidnet samt modvirke misforståelser som følge af, at flere forskellige medarbejdere taler med vidnet. I lovforslaget er det forudsat, at Rigsadvokaten skal fastsætte retningslinjer om den nærmere udformning af ordningen med kontaktpersoner.

Rigsadvokaten har nu i bekendtgørelsen om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og orientere forurettede i straffesager og til at udpege en kontaktperson for forurettede (bilag 1 til denne meddelelse) fastsat følgende bestemmelse om udpeging af en kontaktperson for forurettede:

§ 3. Hvis forurettede i en sag som nævnt i § 2, stk. 1, forventes at skulle afgive forklaring som vidne i retten, skal der i forbindelse med den første afhøring af forurettede eller snarest herefter udpeges en kontaktperson for forurettede hos politi eller anklagemyndighed.

Stk. 2. I andre sager, hvor forurettede forventes at skulle afgive forklaring som vidne i retten, kan der udpeges en kontaktperson for forurettede, hvis forurettede efter sagens karakter skønnes at kunne få behov for yderligere vejledning fra politiet eller anklagemyndigheden end nævnt i § 1.

Stk. 3. En kontaktperson som nævnt i stk. 1 og 2 skal hjælpe og støtte forurettede, når forurettede henvender sig til politiet eller anklagemyndigheden.

Herudover gælder de i afsnit 2.2.2.2. nedenfor angivne retningslinjer om udpeging af en kontaktperson for vidner, der ikke er forurettede.

2.2.2. Sager, hvor der skal udpeges kontaktperson

2.2.2.1. Sager, hvor der skal udpeges en kontaktperson for forurettede

I sager om grovere overtrædelser af straffeloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, og ved sædelighedsforbrydelser, skal der udpeges en kontaktperson for forurettede hos politi eller anklagemyndighed, hvis forurettede forventes at skulle afgive forklaring som vidne i retten, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1, jf. § 2.

I andre sager, kan der udpeges en kontaktperson for forurettede, hvis forurettede efter sagens karakter skønnes at kunne få behov for rådgivning, der går ud over den generelle rådgivning i forbindelse med anmeldelsen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

2.2.2.2. Sager, hvor der skal udpeges en kontaktperson for et vidne, der ikke er forurettet

Der skal udpeges en kontaktperson for personer, der forventes at skulle vidne i retten, når vidnet efter sagens karakter og alvor skønnes at kunne få behov for støtte og vejledning fra politi eller anklagemyndighed.

Hvis der ikke udpeges en kontaktperson, bør politiet i forbindelse med afhøringen af vidnet så vidt muligt give en mundtlig orientering om, hvad der videre forventes at ske i sagen.

2.2.3. Tidspunktet for udpegning af en kontaktperson

Udpegning af en kontaktperson bør ske så tidligt som muligt, dvs. normalt allerede ved den første afhøring af forurettede eller et vidne eller snarest herefter.

Såfremt der ikke ved den første kontakt med forurettede eller vidnet er udpeget en kontaktperson, og dette senere skønnes hensigtsmæssigt, bør den pågældende på dette tidspunkt oplyses om en kontaktperson.

2.2.4. Kontaktpersonen og dennes opgaver

Kontaktpersonen kan være en polititjenestemand, der deltager i efterforskningen, eller en anklager, der beskæftiger sig med sagen. Kontaktpersonen kan også være en centralt placeret person hos politiet eller anklagemyndigheden, der ikke direkte deltager i behandlingen af sagen, f.eks. en sekretariatsleder/sektionsleder eller lignende, der let kan skaffe sig viden om den konkrete sag.

Forurettede/vidnet skal oplyses om den pågældendes navn og telefonnummer på tjenestestedet og om, at den pågældende er kontaktperson i sagen, f.eks. ved udlevering af et kort med disse oplysninger eller ved, at oplysningerne påføres foldere eller lignende, der udleveres til den pågældende.

Som udgangspunkt bør det tilstræbes, at forurettede har den samme kontaktperson under hele straffesagens forløb. Det kan dog være aktuelt at udpege en ny kontaktperson, f.eks. ved sagens overgang til juridisk behandling, ved sagens fremsendelse til retten eller i forbindelse med indkaldelsen af forurettede/vidnet til afhøring i retten. Dette bør ske ved en skriftlig orientering om den nye kontaktpersons navn og telefonnummer på tjenestestedet, f.eks. ved en påtegning på vidneindkaldelsen.

Hvis en sag på grund af nævningebehandling eller som følge af anke overgår til behandling i en statsadvokatur, kan statsadvokaten bestemme, at der skal udpeges en ny kontaktperson. Statsadvokaten underretter i givet fald skriftligt forurettede/vidnet og politikredsen herom.

Ordningen med en kontaktperson skal lette kommunikationen mellem forurettede eller et vidne og politiet/anklagemyndigheden og modvirke misforståelser som følge af, at flere forskellige medarbejdere taler med vidnet.

Det er kontaktpersonens opgave at hjælpe og støtte, når forurettede/vidnet henvender sig til politiet/anklagemyndigheden. Kontaktpersonen bør derfor løbende være bekendt med behandlingen af sagen eller hurtigt kunne skaffe sig kendskab herom.

Kontaktpersonen skal give vejledning og information om forurettedes/vidnets retsstilling og om sagens gang og forventede forløb samt om beskyttelsesregler i forbindelse med fremmøde i retten.

3. Vejledning til forurettede under sagens efterforskning og videre behandling

3.1. Orientering til forurettede om sagens forløb

Politi og anklagemyndighed skal efter bestemmelsen i retsplejelovens § 741 e, stk. 1, i fornødent omfang vejlede og informere forurettede om sagens gang og forventede forløb. Denne pligt er uddybet i § 2 i Rigsadvokatens bekendtgørelse om politiets og anklagemyndighedens pligt til at vejlede og orientere forurettede i straffesager og til at udpege en kontaktperson for forurettede. Bestemmelsen lyder således:

§ 2. Udover den i § 1 nævnte vejledning skal forurettede i sager om grovere overtrædelser af straffeloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, og ved sædelighedsforbrydelser, orienteres om, hvordan sagens videre forløb kan forventes at blive. Forurettede skal endvidere orienteres om væsentlige skridt, der tages i sagen, når der efter sagens karakter, herunder navnlig det overgreb, som forurettede har været udsat for, skønnes at være behov for det.

Stk. 2. Orientering som nævnt i stk. 1 skal gives løbende i forbindelse med afhøring og anden kontakt med forurettede.

Stk. 3. Når forurettede har fået en bistandsadvokat beskikket efter retsplejelovens § 741 a, vil orientering som nævnt i stk. 1, 1. pkt., i almindelighed kunne undlades.

Stk. 4. Såfremt forurettede anmoder herom, eller de konkrete forhold i sagen taler for det, skal politiet eller anklagemyndigheden også i andre sager end de i stk. 1 nævnte i fornødent omfang orientere om sagens forløb mv.

Som det fremgår, er denne udvidede pligt til orientering af forurettede begrænset til sager om grovere overtrædelser af straffeloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, og sædelighedsforbrydelser.

Orientering om sagens forventede forløb bør f.eks. omfatte oplysning om, hvorvidt forurettede må forvente at skulle afgive forklaring som vidne under sagen, og herunder om vidners rettigheder og pligter samt om muligheden for beskyttelse i forbindelse med møde i retten. Det kan også være relevant at oplyse om rettens mulighed for at træffe (forhånds)afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud mv.

Herudover vil det – i det omfang det kan forudses – være relevant at oplyse forurettede om, hvornår tiltalespørgsmålet forventes afgjort, samt hvornår hovedforhandlingen forventes at kunne finde sted.

Orienteringen om væsentlige skridt, der tages i sagen, kan f.eks. omfatte oplysninger om anholdelse af gerningsmanden, varetægtsfængsling eller tilvejebringelse af tidskrævende undersøgelser og lignende. Den forurettede skal også i fornødent omfang orienteres, hvis behandlingen af straffesagen trækker særligt ud.

Vejledningen gives løbende i forbindelse med afhøring og anden kontakt med forurettede, herunder også, hvis forurettede retter henvendelse til kontaktpersonen om sagen.

Hvis forurettede har fået beskikket en bistandsadvokat, må den almindelige orientering til forurettede om sagen forventes varetaget af bistandsadvokaten. Vejledning som nævnt i bekendtgørelsens § 2, stk. 1, 1. pkt., vil derfor i disse tilfælde i almindelighed kunne undlades.

I stk. 4 fastslås den almindelige vejledningspligt, der følger af forvaltningslovens § 7, hvorefter en forvaltningsmyndighed i fornødent omfang skal yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse til myndigheden om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde. Politi og anklagemyndighed skal således som hidtil i fornødent omfang besvare konkrete spørgsmål fra forurettede, der retter henvendelse vedrørende sagen. Herudover skal politiet eller anklagemyndigheden kun orientere om sagens forløb mv. i andre sager end de i stk. 1 nævnte, når de konkrete forhold i sagen taler for det.

Det bemærkes, at bekendtgørelsens § 2 ikke udvider politiets eller anklagemyndighedens adgang til over for forurettede i en straffesag at videregive oplysninger omfattet af bestemmelser om tavshedspligt eller oplysninger, hvis videregivelse kan vanskeliggøre politiets efterforskning.

Pligten til vejledning efter § 2 gælder også i forhold til forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, jf. bekendtgørelsens § 4.

3.2. Underretning af forurettede om afvisning af anmeldelse, indstilling af efterforskningen, påtaleopgivelse og tiltalefrafald

Anklagemyndigheden skal underrette forurettede, eller hvis forurettede er afgået ved døden, dennes nære pårørende, om afvisning af anmeldelse og indstilling af efterforskningen, jf. retsplejelovens § 749, stk. 3.

Anklagemyndigheden skal endvidere ifølge retsplejelovens § 724, stk. 1, underrette forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende om afgørelser om påtaleopgivelse eller tiltalefrafald.

Underretning om de ovennævnte afgørelser skal ske skriftligt og skal indeholde en begrundelse for afgørelsen samt klagevejledning i overensstemmelse med retsplejeloven.

Der kan undtagelsesvis forekomme tilfælde, hvor politiet afviser en anmeldelse mundtligt på stedet. Det kan f.eks. være tilfældet, når politiet under patruljering i restaurationsmiljøet modtager en anmeldelse fra berusede personer for strafbare forhold, som politiet umiddelbart kan konstatere er grundløse. I disse tilfælde skal der gives mundtlig klagevejledning, ligesom anmelder skal orienteres om, at der er mulighed for at bede om en skriftlig afgørelse. En sådan afvisning af en anmeldelse skal fremgå af døgnrapporten.

Begrundelsen i en afgørelse om tiltalefrafald vil kunne afpasses konkret, hvis der f.eks. gør sig særlige hensyn gældende. Det vil navnlig kunne være tilfældet med hensyn til tiltalefrafald over for unge under 18 år, hvor der kan være særlig anledning til ikke at gengive eventuelle særvilkår for tiltalefrafaldet, der afspejler personlige problemer hos den unge.

Pligten til underretning af forurettede om påtaleopgivelse gælder også, når den mødende anklager i et retsmøde, f.eks. med henblik på sagens fremme som tilståelsessag, har truffet en afgørelse om påtaleopgivelse. I disse tilfælde skal anklagemyndigheden derfor efter retsmødet underrette forurettede om afgørelsen om påtaleopgivelse på samme måde som ved udenretlige påtaleopgivelser.

Omgørelsesfristen løber fra afgørelsen i retten, hvorfor den skriftlige underretning bør ske snarest efter retsmødet. Begrundelsen til forurettede for en sådan afgørelse,

der eventuelt træffes i medfør af retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 3, kan i almindelighed udformes som en oplysning om, at påtale er opgivet som følge af, at sagens gennemførelse medfører sådanne vanskeligheder, omkostninger eller sagsbehandlingstider, at den ikke står i rimeligt forhold til sagens betydning og den straf, som i givet fald kan forventes idømt. Forelæggelse for statsadvokaten i sådanne tilfælde er i øvrigt i overensstemmelse med hidtidig praksis ikke fornøden.

I tilfælde, hvor der ikke rejses tiltale i en sag, der må antages at have medført en ganske særlig belastning for forurettede – eller hvis forurettede er afgået ved døden som følge af forbrydelsen, forurettedes nære pårørende – skal anklagemyndigheden overveje, om der bør tilbydes den pågældende en samtale om sagen, hvor der kan gives en mere fyldestgørende redegørelse for politiets og anklagemyndighedens overvejelser i sagen. Dette kan f.eks. være relevant i sager om voldtægt eller andre grove seksualforbrydelser og i sager, hvor en person har mistet en nærtstående i en færdselsulykke.

I forbindelse med anmeldelse af et strafbart forhold modtager forurettede en anmeldeskvittering, hvoraf det bl.a. fremgår, at forurettede ikke vil høre mere fra politiet, hvis det ikke er muligt at finde gerningsmanden.

Ved mindre betydelige overtrædelser, f.eks. hærværk, brugstyveri, butikstyveri og andre berigelsesforbrydelser, der er af mindre alvorlig karakter, vil denne anmeldeskvittering ofte være tilstrækkelig til at opfylde pligten til underretning af forurettede, når der ikke er rejst sigtelse i sagen.

3.3. Underretning af forurettede om tiltalerejsning eller retsmødeanmodning med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag

Efter retsplejelovens § 741 f, stk. 1, skal anklagemyndigheden underrette forurettede om, at der er rejst tiltale eller indleveret en retsmødeanmodning til retten med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag. Er forurettede afgået ved døden, underrettes den forurettedes nære pårørende.

Underretning skal ske ved fremsendelse af et brev til forurettede – eller hvis forurettede er afgået ved døden – til forurettedes nære pårørende.

Det skal af brevet fremgå, hvem der er rejst tiltale mod, hvad der er rejst tiltale for, og hvilken retskreds sagen skal behandles ved.

Herudover skal brevet indeholde oplysninger om muligheden for at fremsætte erstatningskrav under straffesagen, om hvortil forurettede skal rette henvendelse for at få vejledning om erstatningsspørgsmålet og om fremskaffelse af dokumentation for erstatningskravet. Brevet skal endvidere indeholde oplysning om, at det normalt er en betingelse for at få erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, at kravet har været fremsat i retten.

Af brevet skal tillige fremgå, at personer, der skal afgive vidneforklaring, og forurettede, der har et erstatningskrav, som kan fremsættes under sagen, vil blive indkaldt til hovedforhandlingen.

Endvidere skal brevet indeholde oplysning om, at forurettede, som hverken skal afgive vidneforklaring eller har et erstatningskrav, der skal påkendes under sagen, kan anmode om at modtage underretning om tid og sted for hovedforhandlingen (retsmødet), og at det samme gælder for forurettedes nære pårørende, hvis forurettede er afgået ved døden.

Herudover skal det fremgå, at forurettede eller, hvis forurettede er afgået ved døden, forurettedes nære pårørende kan fremsætte anmodning enten direkte over for retten eller over for anklagemyndigheden om at modtage en gratis udskrift af dommen.

Endelig skal der i brevet være fastsat en tidsfrist for anklagemyndighedens modtagelse af anmodningen, ligesom måden, hvorpå anmodningen kan fremsættes, skal være angivet. Forurettede skal have mulighed for at fremsætte anmodningen over for den juridiske sagsbehandler på en nem måde, herunder f.eks. telefonisk eller pr. e-mail med angivelse af journalnummer.

De ovennævnte oplysninger til forurettede findes i revideret dokument nr. 2.3.01.19., i ”Anklagemyndighedens Dokumentsamling”, der således kan benyttes ved den nævnte underretning.

3.4. Underretning af forurettede om tid og sted for hovedforhandlingen mv.

Forurettede skal underrettes om tid og sted for hovedforhandlingen, hvis den pågældende over for anklagemyndigheden har anmodet om det, jf. retsplejelovens § 741 f, stk. 2. Tilsvarende skal der efter anmodning underrettes om tid og sted for et retsmøde med henblik på behandling af sagen som en tilståelsessag.

Er forurettede er afgået ved døden, underrettes den forurettedes nære pårørende, hvis vedkommende har anmodet om det. Underretning kan undlades, hvis den forurettede eller den forurettedes nære pårørende skal møde som vidne eller har fået en advokat beskikket.

Forurettede skal vejledes om muligheden for at fremsætte anmodning om at modtage en sådan underretning. En sådan vejledning gives mest hensigtsmæssigt i forbindelse med anklagemyndighedens underretning om tiltalerejsning mv. Der henvises til det ovenfor i afsnit 3.3. anførte.

3.5. Underretning af forurettede om dommen

Efter retsplejelovens § 219 a, stk. 7, 1. pkt., skal retten underrette forurettede og andre, som har fremsat et borgerligt krav i en straffesag, om rettens afgørelse om kravet. Underretning om rettens afgørelse i medfør af denne bestemmelse varetages af retten.

I øvrigt meddeler retten forurettede en udskrift af dommen, hvis forurettede har anmodet om det, jf. § 219 a, stk. 7, 2. pkt. Denne udskrift er gratis, jf. retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 5.

Det følger af forarbejderne til § 219 a, stk. 7, 2. pkt., at bestemmelsen indebærer, at anklagemyndigheden skal underrette forurettede om, at der er mulighed for at anmode om en (gratis) udskrift af dommen.

Denne underretning gives mest hensigtsmæssigt i forbindelse med anklagemyndighedens underretning af forurettede om den rejste tiltale eller anmodning om berømmelse af et retsmøde om behandling af sagen som en tilståelsessag og er derfor indarbejdet i dokument nr. 2.3.01.19., i ”Anklagemyndighedens Dokumentsamling”, jf. afsnit 3.3. ovenfor.

Når politi eller anklagemyndighed modtager en anmodning om en domsudskrift fra forurettede, skal anmodningen videresendes til retten eller afleveres til retten i forbindelse med et retsmøde i sagen, idet retten skal behandle anmodningen som en anmodning om aktindsigt efter reglerne i retsplejelovens kapitel 3 a.

Forurettedes adgang til en gratis udskrift af dommen gælder også i ankesager, jf. afsnit 3.6. nedenfor.

3.6. Underretning af forurettede om anke og genoptagelse

Forurettede, der under sagens behandling i første instans har anmodet om at modtage underretning om tid og sted for hovedforhandlingen mv., skal efter retsplejelovens § 741 f, stk. 3 og 4, underrettes om en eventuel anke eller genoptagelse af sagen.

Hvis forurettede ikke i forbindelse med sagens behandling i første instans har anmodet om underretning om tid og sted for hovedforhandlingen, må det antages, at forurettede heller ikke ønsker at følge ankesagen. Det er således ikke i disse tilfælde nødvendigt at underrette forurettede om anke og genoptagelse.

Er den forurettede afdød, underrettes den forurettedes nære pårørende om en anke, hvis vedkommende har fremsat anmodning om at modtage underretning som anført ovenfor.

Det vil i disse tilfælde være statsadvokaten eller rigsadvokaten, der skal underrette forurettede eller, hvis forurettede er afdød, forurettedes nære pårørende om, at sagen er anket eller genoptaget. Underretningen skal indeholde oplysning om, at forurettede senere vil modtage underretning om tid og sted for hovedforhandlingen.

I tilfælde, hvor der er anmodet om underretning, skal forurettede eller, hvis forurettede er død, forurettedes nære pårørende tillige underrettes, hvis en anke frafalder. Det skal i den forbindelse oplyses, at sagen er sluttet, og at underinstansens dom står ved magt.

4. Forurettedes og andres møde som vidne i retten

4.1. Underretning af retten ved behov for særlig hensyntagen til et vidne

Ved lov nr. 517 af 6. juni 2007 er der indsat en ny bestemmelse i retsplejelovens § 193, hvorefter politiet eller anklagemyndigheden skal underrette retten, hvis der efter en konkret vurdering er behov for særlig hensyntagen til et vidne i en straffesag.

Det kan efter forarbejderne især være tilfældet i sager om seksualforbrydelser, vold, røveri, afpresning og lignende alvorlige og belastende sager, hvor et vidne, herunder navnlig forurettede, efter en konkret vurdering må anses for særligt udsat som følge af sin alder, fysiske eller psykiske helbredsforhold, følgerne af den strafbare handling eller risiko for pression.

Politiet eller anklagemyndigheden skal således vurdere, om der er et særligt behov for hensyntagen til vidnet, og i givet fald underrette retten med henblik på at aftale, hvordan dette behov bedst kan opfyldes.

Herefter skal anklagemyndigheden og retten i et samarbejde søge at begrænse de ulemper, der kan være forbundet med afgivelse af forklaring i retten.

Der kan efter forarbejderne f.eks. være tale om, at en medarbejder ved retten på forhånd er klar til at modtage og vejlede vidnet om placering i et særligt ventorum for vidner eller eventuelt et andet lokale, indtil forklaringen skal afgives. Der kan også være tale om at sikre, at vidnet ikke unødvendigt konfronteres med tiltalte eller bestemte vidner, eller om koordinering af en nødvendig politibeskyttelse. Man bør i den forbindelse være opmærksom på, at der i nogle tilfælde også kan være andre vidner i sagen, som forurettede har et klart behov for ikke at være i rum med.

Hvis der er beskikket en bistandsadvokat, må politiet og anklagemyndigheden normalt kunne overlade det til bistandsadvokaten at træffe aftale med retten, i det omfang bistandsadvokaten i forbindelse med retsmødet ikke selv kan tage sig af forurettede i nævnte henseende. I de helt specielle tilfælde, hvor der måtte være behov for politibeskyttelse, må politiet eller anklagemyndigheden træffe de nødvendige aftaler med retten og bistandsadvokaten.

4.2. (Forhånds)afgørelse om dørlukning, referatforbud, navneforbud mv.

Efter retsplejelovens § 29 og § 29 a kan retten træffe afgørelse om dørlukning. Herudover kan retten efter § 30 og § 31 træffe afgørelse om henholdsvis referatforbud og navneforbud. Retten kan endvidere efter retsplejelovens § 856, stk. 1, beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Når det må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar, kan retten efter § 856, stk. 2, på anmodning bestemme, at et vidnes bopæl, eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det.

Efter retsplejelovens § 845, stk. 1, kan retten efter anmodning fra anklagemyndigheden, forsvareren eller et vidne træffe forhåndsafgørelse om dørlukning efter § 29, stk. 1 og stk. 3, og § 29 a, referatforbud efter § 30 samt navneforbud efter § 31, stk. 1, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne afhøres, jf. § 856, stk. 1, 3 eller 6, at et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl ikke må oplyses for tiltalte, jf. § 856, stk. 2, eller at en polititjenestemands navn og bopæl ikke skal oplyses, jf. § 856, stk. 5.

Anklagemyndigheden skal ifølge retsplejelovens § 845, stk. 2, senest samtidig med indlevering af bevisfortegnelsen underrette forsvareren og retten, hvis der foreligger spørgsmål som nævnt i § 845, stk. 1. Det afgørende er således, om anklagemyndigheden i forbindelse med fremsendelsen af bevisfortegnelsen er bekendt med, om der er spørgsmål af den omhandlede karakter.

Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at det forudsættes, at anklagemyndigheden på forhånd i fornødent omfang undersøger spørgsmålet ved efter omstændighederne at rette henvendelse til vidnet, forurettede eller en bistandsadvokat.

En sådan henvendelse vil i almindelighed kun være fornøden i sager om grovere personfarlig kriminalitet og i sager om seksualforbrydelser, hvor det efter sagens karakter forekommer sandsynligt, at retten vil imødekomme en anmodning om dørlukning mv.

Såfremt der er beskikket en bistandsadvokat for forurettede, påhviler det bistandsadvokaten at oplyse anklagemyndigheden om, at der er spørgsmål om dørlukning mv.

5. Underretning af de sociale myndigheder ved afhøring af vidner under 15 år

Når en person under 15 år skal afhøres som vidne i en straffesag hos politiet, tilkaldes en repræsentant for de sociale myndigheder til at overvære afhøringen, jf. § 4 i bekendtgørelse nr. 79 af 4. februar 1998 om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, medmindre det på grund af sagens karakter og omstændighederne i øvrigt skønnes ubetænkeligt, at afhøringen foretages uden underretning af de sociale myndigheder.

6. Ikrafttræden samt ophævelse af tidligere udsendte retningslinjer

Retningslinjerne i denne meddelelse erstatter retningslinjerne i Rigsadvokatmeddelelse nr. 2/2001 om politiets vejledning til ofre for forbrydelser og udpegning af en kontaktperson for vidner, der samtidig hermed ophæves.

Retningslinjerne træder i kraft den 1. oktober 2007.

Rigsadvokaten Informerer nr. 13/2007 om lov om ændring af retsplejeloven og retsafgiftsloven (Forbedring af retsstillingen for ofre for forbrydelser) ophæves.

På rigsadvokatens vegne

Hanne Schmidt